

ЖЕМЧУЖНИКОВ Олексій Михайлович

(Жемчужников Алексей Михайлович; 10(22). 02. 1821, м. Почеп Мглин. пов. Черніг. губ., нині Брян. обл., РФ — 25. 03(07. 04). 1908, м. Тамбов, Росія, похов. у Москві) — російський поет, публіцист, драматург. Брат [Л. Жемчужникова](#). Почес. академік С.-Петербур. АН (1900). Закін. С.-Петербур. училище правознавства (1841). Перебував на держ. службі до 1858. Його комедії «Демьян Константинович Прокофьев нуждается в жене и деньгах» (1845), «Свадьба от свадьбы» (1850) та драма «Еврей Исаак» (1846) заборонені цензурою. Від 1854 разом з братами Володимиром і Олександром та О. Толстим публікував гуморист. твори під колектив. псевд. Козьма Прутков — образ-пародія на казенне мислення і буденну мудрість. Висміював псевдопатріотів і бюрократів (поема «Сказка о глупом бесе и мудром патриоте», 1883), обстоював принципи худож. творчості («Памятник Пушкину», 1880; «Голоса», 1893; «Животная проза и декадентская поэзия», 1896; «Завещание», 1897). Допомогавав матеріально Т. Шевченку.

Основні твори

Стихотворения. Т. 1-2. С.-Петербург, 1892; 1898; 1901; 1910; Странная ночь: Комедия в одном действии, в стихах // Современник. 1850. № 2; Сумасшедший: Комедия в одном действии, в стихах // Там само. 1852. № 11; Канун нового, 1853 г. Кошмар, в стихах и прозе, Нового поэта // Там само. 1853. № 1; Сны: Поэма // Отечествен. зап. С.-Петербург, 1868. Т. 176, № 1; Современные песни // Там само. 1870. Т. 189, № 3; В чем вся суть?: Заграничная сцена из русской жизни // Там само. 1872. Т. 201, № 3; Сеятель // Гуслиар: Сб. стихов. Москва, 1896; Песни старости. С.-Петербург, 1900; Отзвуки души: Стихотворения. С.-Петербург, 1903; Прощальные песни. С.-Петербург, 1908; Козьма Прутков. Полное собрание сочинений. Москва; Ленинград, 1933; Из сочинений Козьмы Пруткова (написано А. М. Жемчужниковым) // Из литературного прошлого. Тамбов, 1956; Избранное. Тамбов, 1959; Избранные произведения. Москва; Ленинград, 1963; Сочинения Козьмы Пруткова. Москва, 1976; 1987; Стихотворения. Москва, 1988.

Рекомендована література

1. Протопопов М. Поэт «забытых слов» // Протопопов М. Литературно-критические статьи. С.-Петербург, 1898;
2. Бунин И. Поэт-гуманист // Вест. воспитания. 1900. Год XI, № 3;
3. Астров П. И. Алексей Михайлович Жемчужников. Сергиев Посад, 1908;
4. Вейнберг П. И. Жемчужников, как поэт-гражданин. С.-Петербург, 1909;
5. Веселовский А. Н. А. М. Жемчужников // Веселовский А. Н. Этюды и характеристики. Москва, 1912. Т. 2;
6. Жуков Д. Козьма Прутков и его друзья. Москва, 1983;
7. Рыцарь духа: 22 февраля – 170 лет со дня рождения А. М. Жемчужникова // Лит. Россия. 1991, 22 февр.

[Ю. С. Левченко](#)

Бібліографічний опис:

Жемчужников Олексій Михайлович / Ю. С. Левченко // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-19033>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).